

מסורת הש"ס

^[א] [לעיל י:ב: (ג) ופ"י מוס' יבמות קטו: ד"ה וכן הוין ומוס' ב"מ ע. סד"ה חמא ומוס' לקמן פה: ד"ה ועוד; (א) ופ"ל לכה: ד"ה קדושין עה. עדיות פ"ח מ"ג, (ב) [מוספתא קדושין פ"ה; (א) ופ"ב; (א) ובה עירובי ספק, רפ"ט; (ח) [יבמות טז: (ט) ופ"ב ג; (א) ו]גם על חלל עגמו אין שייך לשון טימוע;]

הגהות מהר"ב רנשבורג

^[א] גמ' א"ל אבי ובהא כי לא מודה מי מכשיר כ"ג. עיין ב"מ ע ע"ה תדה' חמא מריה וכו';]

מוסף רש"י

אלמנת עיסה. אלמנת ספק חלל שהיה מעורבת בספקות. בעלה היה ספק והיא בזה מכחו דהוא לא ספק ספיקא [קדושין עה.].

אין מינאי. אמת ממני הוא: **ובהא כי לא מודי כו'**. דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אכלה חוץ מן הארוס: **הא לנפחלה**. אם בזה כהן לימלך לבית דין לא שרינן ליה לכונסה אלא"כ היו רוב כשרים אכלה: **דיעבד**. אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה:

והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואמה בזה לפסול העובר ולאוסרה על הארוס דאם אין אמה ממחינה הרי אמה מוסיפה מצעלה: **מי אמר רבי יהושע אינה נאמנת**. אלמנה לא מוקמינן לה אחזקה: **עיסה**. לשון ספק: **על אלמנת עיסה**. שהיא בזה מכח ספק חלל כדלקמן; שנטמעה בה ספק חלל כגון שרק בעל אמו הראשון לא גט ספק קרוב לו ספק גרושה ספק אלמנה ונשאה כהן והוליד ממנה בן זהו ספק חלל והעיד ר"י על אצלנו שזו שאל כשרה. אלמנה מוקמינן לה אחזקה ואמרין אל תפסילנה לזו מספק כלומ' שמה בעלה חלל היה: **בזדקם וניסם**. וי"ל שזדקה אחר אומן גירושין והוגד לה שקרוב לו היו ולא נתגרשה כלל ואלמנה היתה וכשרה לכהן: **בזדקם ומונס**. בתמיה: **דבנן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא**. דבנן המייה דלא חייסת לתרונינהו: **הא קמיני סיפא**. דההיא אמר להן כו': **קבלנו עדותכם**. נאמנים אהם לנו שכן שמעתם: **על כך**. להחמירה לכהונה דודאי אסורה: **שהכניסם שומעין לכס**. אם תאמרו אסורה: **אכל לא לקרב**. אם תאמרו מותרת: **ההם כרי**. ממתניתין היא אומרת כרי לי שלכשר נבעלתי: **הכל**. גבי אלמנת עיסה כי היכי דלדידן מספקא לן לדידה נמי מספקא לה וליכא למימר בה כרי ושמה כרי עדף: **חד ספיקא**. ממתניתין חד ספיקא היא ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול שהרי לא בזה לא לפנינו ואילו בזה שמה היינו מבירים זו שהוא פסול: **הכל**. גבי אלמנת עיסה: **פרי ספיקי**. אמו של ספק חלל זה בה נולד הספק והיא עצמה לא נאסרה אלא מספק וזו שבזה מוחמת בזה קרי לה ספק ספיקא. ומדברי רבי יוסף טוב עלם מלאכי [אלמנת עיסה] אשה שהיה בעלה ספק ספיקא כגון שנתגרשה אמו מצעלה הראשון ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומה בתוך שלשה חדשים ונשאת למינה מן שלשה חדשים וילדה את זה ספק שהוא בן תשעה לראשון וכשר ואפילו היתה מגורשת שהרי קודם לגט נתעברה או אפילו אחר הגט והוא ישראל ולא כהן וספק בן שבעה לאחרון וזנו של כהן הוא והרי הוא ספק חלל הרי ספק ספיקא שמה אינו בנו של כהן ואח"ל בנו הוא שמה לא היתה אמו גרושה אלא אלמנה ולהכי קרי לה עיסה שיש בה עירובי ספיקות הרבה כעיסה זו שהיא בלוסה. והא דלמרינן לקמן [ע"ב] כל שנטמעה בה ספק חלל היינו פירושה כל שנטמעה בה ספק עירובי חלל. נטמעה נתעבר: **איזוהי אלמנת עיסה**. שהעיד עליה שמה כשרה: **כל שאין**. בעירובי ספקותיה לא ספק ממזרות ולא ספק נתינות ולא ספק עבדי מלכים אלא ספק חלל לבדו. מש"ה נקט עבדי מלכים משום עבדי שלמה ^[א] שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל ובגון זרעו של הורדוס שהי' עבד לבית חשמונאי וגברה ידו ומלך;]

שמעתי

כמו באלמנה וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות ואע"ג דבעלמא מקילין בנספק ספיקא כנספק עשו ביזחסין כי היכי דמזכירין לקמן תרי רובי להכשיר אף על גב דבעלמא סגי בחד רובא: **ד"רבי יהושע אדר"י**. לא קשיא. והשתא לא מצי לשנויי בדברות ונישאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא כדאמרת שמה: **תנן רבנן איזו היא אלמנת עיסה**. קשה לרבינו תם על גרסת הספרי דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שמוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ו סז) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגריס אחוהי עיסה ולענין בת קמי וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטור ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר והי"פ נאמנת לטור עמיה בלויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לטמא ולטור שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן [קדושין דף עב:]: **ממזרים ונתינים עתידין ליטור לרחק ולקרב שייך לחללות כדתנן הכהנים שומעים לכס לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף סז). וריחוקם בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפרריך בפ"ב (לקמן דף כח:): שפיר וטוהרה ס"ד התם דכילי כל פסולי בחד ליגשא הוה ליה למיחוי משפחה זו וכשרה אכל אסורה ונתינות לאוהד שייך עמיה לטור וטמא ונתינות נקט משום לטור לטור לקרב ולהתיר אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בלויחה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה לקמן בבברייתא דהכא איזו היא עיסה שנאמנת בלויחה או בשתיקה לטור את הבת כל שאין בה כו' והכי משמע בבוספתא דקמיני נאמנת עיסה לטור ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דלכשר רבי יוסי בשמוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אכל במקום שמוכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה). ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע ביירושלמי דקמיני אחיו עיסה כל שאין בה לא ממזר ולא נתינ ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דבכשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיאו קשה לרשב"א כיון דהך ברייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין לזוה בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דקמיני לרחק ואורי"י הא דמכשר ר"ת חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ואזוה אכל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקמיני דנאמנת לרחק אם לעולם שותק:**

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

יד.

דמי דהא מודה דהכא אינו אלא שהיה אומר שבזה עליה דפשיטא שלא היה מונב אחריה לאורצה שלא תזנה וצין לרב וצין לשמואל אסור הוא בבת ישראל דשמוקי דקאמר לשמואל היינו דאסור בבת ישראל לכולהו לישני דבפרק בתרא דקדושין וללישנא דבדוקי נמי קשה טפי דמשמע דאפילו ע"י בדיקת האם לא מיתכשר

אלא לר"ג אכל לרבי יהושע לא והכא אמר דהא קא מודה ועוד הא ^[א] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל א' אמר ליה אבבי ^[ב] ובהא כי לא מודה מכשר רבן גמליאל והאמר ליה שמואל לרב יהודה שנינא א"הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליטעמקי' תקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא מאי אית לך למימר בהא לבתחלה הא דיעבד והא נמי כדיעבד דמי רמי ליה אבבי ^[ג] לרבא ומי אמר רבי יהושע אינה נאמנת ורמינהו ^[ד] העיד ר' יהושע ורבי יהודה בן בתירא ^[ה] על אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה א"ל הכי השתא התם אשה גישראל בודקת וגישראלת הכא אשה מזנה בודקת ומזנה אמר רבא דרבי יהושע אדרבי יהושע קשיא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא והא קתני סיפא אמר להן רבן גמליאל קבלנו עדותכם י אבל מה נעשה שהרי גזר רבן יוחנן בן זכאי שלא להושיב בית דין על כך שהכהנים שומעין לכס לרחק אבל לא לקרב אלא אמר רבא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא התם ברי הכא שמא דר' יהושע אדר' יהושע נמי לא קשיא התם חד ספיקא הכא תרי ספיקי הלכך לרבן גמליאל אלים ליה ברי דאפילו בחד ספיקא נמי מכשיר וקיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא נמי פסיל לרבי יהושע אלים ליה חד ספיקא דאפילו בברי נמי פסיל וקיל ליה ספק ספיקא דאפילו בשמא נמי מכשיר תנו רבנן ^[ו] איזוהי אלמנת עיסה ^[ז] כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים אמר רבי מאיר שמעתי

ד"ה ההוא ארוס ע"כ היה חסר מהתוספות): **אלמנת עיסה**. פירש בקונטרס שני פירושין ושיניהם דחוקים דהא אמרינן לקמן איזו היא אלמנת עיסה כל שנטמעה בה ספק חלל ^[א] ומה טימעה שייך במה שנישאת לספק חלל ועוד דלזן לשון עיסה נופל על אדם אחד אלא על משפחה שייך לשון עיסה כדאמרין (קדושין דף סט:): **כל הארצות עיסה לארץ ישראל וא"י** עיסה לבבד ובתוספתא תניא מפני מה אמרו עיסה פסולה מפני ספיקי חללין ומה ספיקי חללין שייך לאלו הפירושין ונראה לר"י ולרשב"א דעיסה קורא המשפחה שנטמעה בהם ספק חלל אחד או הרבה ספיקי חללים ולהכי חשיב ליה לקמן ספק ספיקא דכל אחד מזני המשפחה ספק אם הוא אדמו ספק שנתערב בזה אם לאו ולקמן גרסינן איהו עיסה כל שנטמעה בה כו' ולא גרסינן אלמנת עיסה איתא ביירושלמי ואפילו גרסינן אלמנת כל שנטמעה בה קאי אעיסה ואם תאמר דבפרק עשרה יוחסין (סז דף עה). משמע דאפילו מאן דמכשר אלמנת עיסה מודה בבת דפסולה גבי הא דאמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה כו' ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד רבי יהושע כו' ומה לי אלמנה מה לי בת דבת נמי הוי ספק ספיקא רבי יהושע אדר"י **ד"רבי יהושע אדר"י**. לא קשיא. והשתא לא מצי לשנויי בדברות ונישאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא כדאמרת שמה: **תנן רבנן איזו היא אלמנת עיסה**. קשה לרבינו תם על גרסת הספרי דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שמוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ו סז) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגריס אחוהי עיסה ולענין בת קמי וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטור ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר והי"פ נאמנת לטור עמיה בלויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לטמא ולטור שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן [קדושין דף עב:]: **ממזרים ונתינים עתידין ליטור לרחק ולקרב שייך לחללות כדתנן הכהנים שומעים לכס לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף סז). וריחוקם בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפרריך בפ"ב (לקמן דף כח:): שפיר וטוהרה ס"ד התם דכילי כל פסולי בחד ליגשא הוה ליה למיחוי משפחה זו וכשרה אכל אסורה ונתינות לאוהד שייך עמיה לטור וטמא ונתינות נקט משום לטור לטור לקרב ולהתיר אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בלויחה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה לקמן בבברייתא דהכא איזו היא עיסה שנאמנת בלויחה או בשתיקה לטור את הבת כל שאין בה כו' והכי משמע בבוספתא דקמיני נאמנת עיסה לטור ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דלכשר רבי יוסי בשמוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אכל במקום שמוכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה). ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע ביירושלמי דקמיני אחיו עיסה כל שאין בה לא ממזר ולא נתינ ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דבכשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיאו קשה לרשב"א כיון דהך ברייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין לזוה בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דקמיני לרחק ואורי"י הא דמכשר ר"ת חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ואזוה אכל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקמיני דנאמנת לרחק אם לעולם שותק:**

לא

פ' א ב מיי פט"ו מהל' אסורי ביאה הלכה יא ופ"ח הלכה יד יד סמג לזון קבא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ז ונכר אלפס עוד ביבמות פ"ו דף כ"ז:]

פ' ג ד ה מיי פט"ע שם הלכה ט טור אה"ע סימן ו וט"ע אה"ע סימן ב סעיף ה:

תוספות ר"ד

אין מינאי הוא ארי' למאי יניחש לה חדא דהא קא מודי ותו הארי' אמר שמואל הלי' כר"ג פי' רכי אומרת מאיש פלוני ובחן הוא נאמנת ואע"ג דאיתא ההוא פלוני ומכחשי לה ואמר לא באחי עלי' מעולם היא נאמנת דאי איתא דהיכא דקא מכחשי לה לא מהימנא א"כ אמאי מהימן לה ר"ג סתמא וכן הוא אומרת ואע"ג באו אהוה פלוני ויאמר יאם אם עלי' אם לאו אלא ודאי דאע"ג דהוה אחי ומכחשי לה היא נאמנת בין להכשיר בה נאמנת בין להכשיר בתה והכא נמי אע"ג דאית ארוס ואמר מעולם לא באחי עליה היא נאמנת להכשיר העובר ולהכשיר עצמה אם תתאלמן אבל לארוס ודאי אסורה דשרי' אנפשיה חתיכה דאיסור' א"ל אבבי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג והא"ל שמואל לר"י שנינא להכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא [עד] דאיכא רוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה פי' ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס וליטעמן תיקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא. אלא הא לבתחלה הא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי פי' אם בא כהן לימלך לב"ד לא שרינן ליה לבתחלה אלא א"כ הוי רוב כשרים אצלה והא דיעבד פי' המורה אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה והא נמי כדיעבד דמי שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאסרה על הארוס אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה. ואינו ג"ל דאפי' אם מהימננין לה ה"מ להכשיר גופה ובתה לכהונה אבל על בעלה לא ומשום דשותיה אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא ג"ל כך [פירושו] אי לא מהימננין לה משוין לבתה פמורה ואסורה לבא בקהל ולא דמיא לפניה דשנתעברה דאע"ג דפסיל לה לכהונה לא פסיל לה לקהל דאימור לחלל נבעלה ואסורה לבחן ומותרת לישראל אבל הכא אי מספקא לה דנתעברה מאחר הוויא לה ממזרת ומה לי לאפוקי מקהל ומה לי לאפקה מבעלה וכי היכי דדיעבד דהתם אמרת נאמנת הכא נמי נאמנת ומותרת בתה לבחן כדי שלא תוציאנה מקהל והא דר"י איתא כשמואל דבפרק אלמנה לכו"ג פליגי רב ושמואל בארוסה שעיברה דרב אמר הוליד ממזר ושמואל אמר הוליד שותקי ובפרק עשרה יוחסין פירשי' אמילתא דשמואל מאי שותקי ברוקי כבאשול בדיקי ל' לאימי ואי אמרה מארוסה נתעברה נאמנת: